

ЛЮЦЕРНА ПРИМОРСЬКА

Medicago marina L.

Родина Бобові — Fabaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Середземноморський вид на пн. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні
Середземномор'я, Кавказ. В Україні — Крим, Тарханкутський п-ів (с. Оленівка Чорноморського р-ну), окол. м. Севастополя та Причорномор'я (Херсонська обл. о. Тендрівська коса). Адм. регіони: Хс, Кр.

Чисельність та структура популяцій
Кримська популяція (Тарханкутський п-ів, с. Оленівка) ізольована, площею понад 2 га, з компактно-дифузною структурою, регресивна. Існує в умовах надмірних рекреаційних та пасквальних навантажень. Спостерігається стабільне щорічне скорочення чисельності особин та площі популяції. Поновлення забезпечується переважно вегетативним шляхом. У віковому спектрі переважають генеративні особини. Щільність популяції становить 5–10 парціальних кущів на 1 м². Інтенсивне випасання та рекреація піщаного пляжу негативно позначається на життєвості особин популяцій та показниках насінневої продуктивності. Популяції в окол. м. Севастополь уже зникли. Тендерівська популяція, що знаходиться в умовах заповідності, життєва, повночленна, стійка. Поширення виду компактно-дифузне. На 1 м² нараховується 3–15 особин. Насіннєве відтворення задовільне, хоча переважає вегетативне.

Причини зміни чисельності
Стенотопність та низька конкурентна здат-



ність виду, випасання худоби та рекреаційні навантаження на літоральні екосистеми.

Умови місцезростання
Приморські піски. Угруповання знаходяться на місці контакту кл. *Ammophiletea* та *Festucetea vaginatae*. Ксерофіт. Псамофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічний трав'яний полікарпік 10–30 см заввишки з стрижневим коренем та каудексом, густоопушений. Стебла розпростерті, підземні частини стебел довгі та тонкі. Листки трійчасті, 5–8 мм завдовжки, листочки обернено-яйцеподібно-клинуваті, знизу білуваті, зверху сіро-зелені від густих м'яких білих волосків. Віночок 6–8 мм завдовжки, жовтий.

Чашечка дзвоникувата, з трикутно-ланцетними гострими зубцями. Суцвіття головчаста китиця з 5–16 квіток. Біб 5–6 мм в діаметрі, тричі спірально закручений, густо опушений. Цвіте в квітні–травні. Плодоносить у червні–липні. Розмножується насінням та вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
У Тарханкутському НПП необхідно включити до зони особливої охорони частину узбережжя на окол. с. Оленівки з найбільшою щільністю популяції, постійно контролювати їх стан. Заборонено збирання рослин, порушення умов зростання, заповідного режиму, випас, облаштування місць рекреації.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Декоративне, фітомеліоративне, протиерозійне, ґрунтоутвірне.

Основні джерела інформації
Определитель высших растений Крыма, 1972; Определитель высших растений Украины, 1987; ЧКУ, 1996.

Автори: В.В. Новосад, Л.І. Крицька, О.Ю. Уманець
Фото: В.П. Гелюта



ЛЮЦЕРНА ЩЕБЕНИСТА

Medicago saxatilis M.Bieb.



Родина Бобові — Fabaceae

Природоохоронний статус виду
Неоцінений.

Наукове значення
Вузький регіональний ендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні
Гірський Крим. Зх. частина зовнішньої гряди Кримських Гір від Севастополя до Сімферополя. Адм. регіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій
Не вивчено.

Причини зміни чисельності
Лісомеліорація, розширення кар'єрів з видобування каміння.

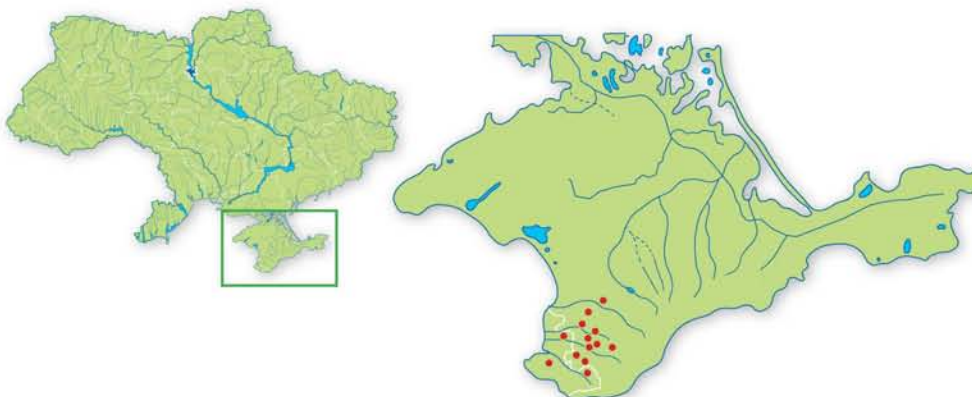
Умови місцезростання
Відкриті пд. сухі кам'яністі вапнякові схили (кл. *Onosmo-polyphyllae-Ptilostemonetea*). Мезоксерофіт, петрофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина до 20 см заввишки з висхідним стеблом та стрижневою кореневою системою. Листки трійчасті, листочки вузькоклиноподібні. Квітки жовтогарячі, до 1 см завдовжки, зібрані по 7–10 в компактну китицю. Плід спіральсько скручений плескатиий біб 0,5–0,6 см діаметром, з маленькими прямими шипиками. Цвіте у травні–липні. Плодоносить у липні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняють в загальнодержавних заказнику «Качинський каньйон» та пам'ятці природи «Бельбецький каньйон». Заборонено збирання рослин, штучне заліснення території, порушення умов місцезростань (видобування вапняку).

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Кормове, протиерозійне.



Основні джерела інформації
Вульф, 1960; Ена, 2002; Крюкова, 1969; ЧКУ, 1996.

Автор: А.В. Ена
Фото: Я.П. Дідух

ЕСПАРЦЕТ ПАЛЛАСА

Onobrychis pallasii (Willd.) M.Bieb.
(*Hedysarum pallasii* Willd.,
Xanthobrychis pallasii (Willd.) Galushko)

Родина Бобові — Fabaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Вузькоендемічний вид.

Ареал виду та його поширення в Україні
Передгір'я Кримських гір та сх. частина Пд.
берега Криму. Адм. регіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій
Популяції локальні і невеликі за розміром.
У межах популяцій зростає групами. Струк-
тура популяцій не досліджена.

Причини зміни чисельності
Вузька екологічна амплітуда, знижена цено-
тична конкуренція, надмірне випасання, вплив
рекреації, забудова та заліснення ділянок.

Умови місцезростання
Нижній пояс до 300 м н. р. м. На осипах, від-
слоненнях крейди, вапняків. У сухих ектопах
на погано розвинених чорноземних та ко-
ричневих ґрунтах. Ценофоб, що заселяється
на піонерних стадіях в умовах розрідженого,
несформованого рослинного покриву при



пониженій ценотичній конкуренції. Угрупо-
вання порядку *Alyso-Sedetalia* та кл. *Onosmo-
Ptilostemetea*. Ксерофіт. Петрофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна росли-
на 20–100 см заввишки. Стебла прямостоячі
чи висхідні, одне або кілька, волохатошер-
стисті. Листки непірчасті, зверху голі, зни-
зу жовтуваті, опушені, до 20 см завдовжки.
Листочки (5–7 пар) яйцеподібні або ланцетні
2–3 см завдовжки та 1–2 см завширшки. Суц-
віття густа багатоквітова китиця (до 30 см)
у пазухах верхніх листків, квітки до 1–1,5 см,
кремові з пурпуровими жилками. Біб скру-
чений в завиток (діаметр до 2 см), з широ-
ким гребнем (0,5 см), поверхня бобів шипу-

вата. Цвіте у червні–серпні. Плодоносить у
серпні–вересні. Розмножується насінням.

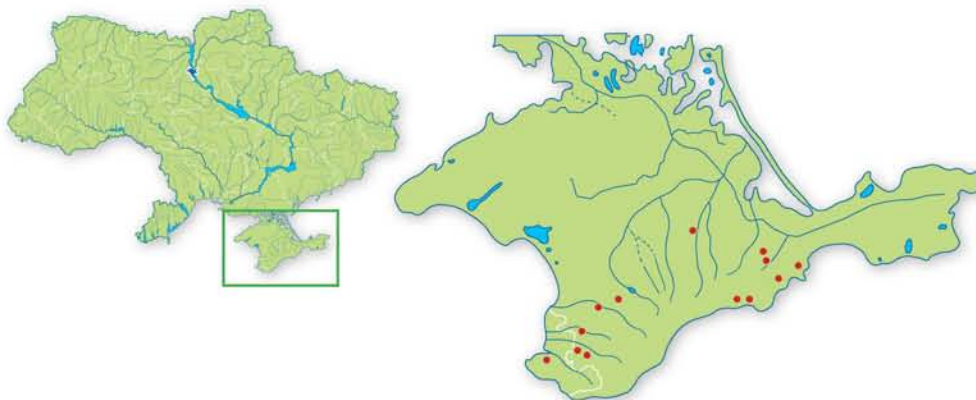
Режим збереження популяцій та заходи
з охорони
Охороняють у Карадазькому ПЗ, на терито-
ріях пам'яток природи загальнодержавного
значення «Бельбецький каньйон» та «Ак-
Кая». Необхідно дослідити поширення та ди-
наміку популяцій. Заборонено порушення
умов зростання, надмірне випасання тери-
торій, забудова та заліснення ділянок.

Розмноження та розведення у спеціально
створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Декоративне, кормове, медоносне, проти-
ерозійне.

Основні джерела інформації
Вульф, 1960; Дідух, Шеляг-Сосонко, 1982; ЧКУ, 1996.

Автор: Я.П. Дідух
Фото: В.В. Савчук, І.А. Коротченко (вставка)



ЕСПАРЦЕТ ВАСИЛЬЧЕНКА

Onobrychis vassilzenkoi Grossh.

(*O. radiata* auct. non (Desf.) M. Bieb.;

Xanthobrychis vassilzenkoi (Grossh.) Galushko)

Родина Бобові — Fabaceae

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення

Причорноморсько-кавказький реліктовий вид давньосередземноморського походження, що знаходиться на пн.-зх. межі диз'юнктивного ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні

Передкавказзя, пониззя Волги та Дону. В Україні в межах Сіверськодонецького округу. Адм. регіон: Лг.

Чисельність та структура популяцій

Відомі дві популяції (Луганська обл., Лисичанський р-н, окол. с. Мирна Долина та Новопсковський р-н, окол. с. Новорозсош). Популяції представлені поодинокими екземплярами, рідше невеликими групами особин.

Причини зміни чисельності

Антропогенний вплив: випасання худоби, витопування.

Умови місцезростання

Крейдяні відслонення (угруповання кл. *Helianthemo-Thymetea*). Ксерофіт.



Біоморфологічна характеристика.

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина 30–70 см заввишки, з товстим стрижневим коренем та розвиненим каудексом. Стебла розгалужені, відстовбурчено-волосисті. Листки непарноперисті, з 13–19 еліптичних або овальних листочків, які на верхівці закінчуються коротким вістрячком; листочки зісподу густоволосисті, зверху голі. Суцвіття багатоквіткова китиця, яка вдвоє довша від листків (при плодах ще більш подовжені, до 40 см завдовжки). Віночок брудно-бліорожево-жовтуватий з темними жилками, 15–20 мм завдовжки. Біб 14–17 см завдовжки, з добре розвиненим, вкритим шипиками гребенем, стиглий розсіяно-волосистий. Цвіте у травні–липні,

плодоносить у липні–серпні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Занесений до Червоного списку МСОП (під назвою *Onobrychis radiata* M.Bieb. s. l.). Рекомендується виділити заповідні території у місцях зростання виду та контролювати стан популяцій. Заборонено випалювання, витопування, збирання рослин (гербаризація), порушення місцезростань.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Кормове, ґрунтоутвірне, декоративне.

Основні джерела інформації

Бурда, Остапко, Ларин, 1995; Голицын, Данилов, 1960; Кондратюк, Бурда, Остапко, 1985; Остапко, 2001; Рідкісні й зникаючі рослини Луганської області, 2003; Собко, 2005; ЧКУ, 1996.

Автори: М.М. Федорончук, В.М. Остапко
Малюнок: Т.В. Степаненко

